

A községi erdők kezeléséről. *)

(Folytatása a múlt évi I-ső füzetben megjelent cikknek.)

Az „Erdészeti Lapok“ fentjelzett füzetében, a községi erdőgazdaságot a lehető leghűbben iparkodtam ecsetelni, hogy mennyiben sikerült ez, azt legjobban megítélhetik azon tisztelt szaktársak, a kik, mint jó magam is, a vidéken lakván, a községi erdők kezelését megfigyelni naponként alkalommal birnak.

Előbbi cikkem befejezésénél bátorkodtam nézeteimnek a községi erdők leendő kezeléséről, néhány javaslat által adni kifejezést, és pedig mondtam, hogy : a községi erdők kezelése olyaténképen volna eszközzendő :

a) hogy, tekintettel ezen erdők tartamosságának megőrzése, és a felujítás biztosítására nézve, oly gazdasági mód választassék, mely a legelőhasználatot is biztosítsa; ez szerintem ott, hol egyéb körülmények határozólag nem lépnek fel, a sarjerdőüzem.

b) Az erdőtisztek és erdővédszemélyzet olyatén javadal-mazása, hogy ezek tisztük-, illetve állásukhoz méltón élhesse-nek meg, hogy existenciájuk egyáltalában biztosítva lévén, a szakpályájukkal járó működés összes pházisában hivatásszerű buzgalommal és ügyszeretettel működjenek.

Az erdők tartamosságának megőrzése, és az erdők jókar-ban tartása, minden körülmény közt azon tényező, melyre a legtöbb súlyt kell fektetnünk.

Az erdők fentartása szükséges pedig nemcsak azért, mert erre nézve az 1879. évi XXXI-ik törvényczikk is hozott határozatokat, és így a törvény is azt parancsolja, hanem

*) Közöljük ezen cikket azon kívánsággal, hogy szaktársaink ezen kérdéshez minél érdemlegesebben hozzászólni sziveskedjenek. Szerk.

főleg azért, mert ehez van kötve a mi létünk, a mi megélhetésünk. Továbbá parancsolja ezt a folyton növekedő fahiánylat, és ennek alapján „a józan ész is.“

Már pedig, ha általánosan hódolunk az erdők tartamoságának, egyszersmind elfogadtuk azt az erdőgazdaság alapelveül is, s ha beláttuk az erdők fentartásának égető szükségét, akkor első és legszentebb feladatunk megmenteni még azt, a mi megmenthető; megmenteni a községi erdőket is a végelpusztulástól.

Az erdő ezen községeknek azon tőkéje, mely rendszeres gazdálkodás mellett bizton kamatozik, bő- vagy szűk termés idején egyaránt árasztja áldásait; ebben összpontosulnak rosz termés idején még reményei is, szóval: ezek képezik azon tényezőt, mely a községek életének sokszor feltételévé vált. Ha elpusztulnának erdei, sanyaru jövőnek néznének eléje!

Nógrád e vidéke geographiai fekvésénél fogva, s tekintve a talajt, mely kevés kivétellel feltétlen erdőtalaj, erdőművelésnek van rendelve, s nem alkalmas gabona termelésre. Ezt bizonyítja azon körülmény is, hogy bő termés idején is alig termi meg művelőjének az évi szükségletet, míg szűk termés idején, egyedül a szarvasmarha és juhtenyésztése szolgáltatja szükségleteit.

A községi erdők fentartása, hazánk északi vidékein, mulhatlanul szükséges; a letarolt, de fel nem ujitott erdőterületek befásítása pedig mielőbb kívánatos. Szükséges pedig az erdők fentartása, mert még egyrészt az éghajlatra és így a földművelésre kedvező befolyást gyakorolnak; másrészt legelőt szolgáltatván, a marhatenyésztést is lehetővé teszik, ezenkívül épületi és egyéb haszonfát szolgáltatván, nem csak a nép anyagi jólétét mozdítják elő, de megélhetésének egyik nélkülözhetlen tényezőjét is képezik.

A községek, mint az alábbi táblázatban ki van mutatva, csak kisebb kiterjedésű erdőterületekkel rendelkeznek. Nem lehet itt tehát az erdőgazdaságnak célja, a nagy mennyiségű anyag kihasználása, a mit különben a tartamosság fentartása is kizár, hanem az erdők rendszeres kezelése és használata mellett a legelő használat biztosítása. Ez pedig csak úgy érhető el, ha erdeinket jókarban fentartjuk.

A községi erdők területének kimutatása.

A község neve	Terület 1200 □ öles holdakban	J e g y z e t.
Tamási	210	Az egész terület túlságosan vigályított, holdanként alig 50 törzsszel.
Podrecsány . . .	45	Túlságosan vigályított.
Lónyabánya . . .	123	Ebből mintegy 75 hold letarolt, mely nyír és egyéb cserjékkel van benőve.
Mlágyó	45	Ebből mintegy 33 hold letarolva.
Berzencze	125	Az egész gyéres, és nyírcserjékkel benőtt terület.
Szinóbánya . . .	203	Ebből mintegy 120 hold letarolt.
Ozdin	150	Ebből mintegy 70 hold letarolt, a többi erősen vigályított.
Vámosfalva . . .	255	Ebből mintegy 150 hold letarolt, cserjés.
Turicska	97	Vigályított.
Tosoncza	97	Nagyobb része letarolt, a többi erősen vigályított.

Ezen területkimutatás elegendő áttekintést fog nyújtani, azért többet nem is jegyzek fel.

A legtöbb község a fa értéke, s így árainak emelkedése mellett azon okból tarolta le erdejét, hogy ez által a fű növést fokozza; tehát a legelőt is javítsa. Ez azonban — mint természetes is — nem felel meg a várakozásnak. A letarolt erdőterületek néhány évig dúsan termelték ugyan a fűvet; de a talaj elszegényedésével a fűnövés is mihamar csökkent, míg végre elenyészett: most pedig: „sem erdő, sem legelő“!

Ha átvizsgáljuk az előbbi táblázatot, azon eredményre kell jutnunk, hogy a községek erdőgazdaságát, — ha ugyan annak szabad csufolni az eddigi pusztitást, — évekkel ezelőtt kellett volna már szabályozni; mert ma községeink erdejének 65⁰/₀-ka már elpusztultnak mondható, s azok mesterséges felujtása nem csekély pénzüsszegeket fog igénybe venni; mely körülmény, s mert a felujtás üdvös hatása csak évek múltával leend kimutatható, csak növelni fogja az oly üdvös erdőtörvény iránti ellenszenvet. Már jelenleg is hangoztatják sokan, hogy vajjon minek az az erdőtörvény? Miből fogják erdészeiket fizetni, — így kiáltanak fel — mikor alig bírjuk a sok „rendes és rendkívüli adót“?!

Sajnos! hogy népünk culturája oly alant áll még, miszerint nem lehet vele megértetni az erdőtörvény égető szükségét; de még sajnosabb, hogy azok, kik anyagilag is, szellemileg is sokkal magasabban állnak a földmivelő osztálynál, még azok is gátolni akarják e törvény végrehajtását!!

Ha végig tekintünk hazánk erdein, de főleg tölgyesein, sajnálattal kell constataálnunk: hogy azok nagy része elpusztult.

Ennek oka részint a rossz kezelésben, mely tölgyesinkben a bükköt engedte túlsúlyra vergődni; részint a nagymérvű kihasználásban keresendő, mely ismét csak a rossz kezelés, vagy mondjuk: a rossz gazdaság eredménye.

És azután vegyük csak a községi erdőket szemügyre, látni fogjuk, hogy ott, hol ezelőtt csak egy évtizeddel is, a legszebb állabok díszlegtek; a tölgy egész méltósággal emelte égnek koronáját, manap már kopár területek kerülnek el; vagy ha nem, és ez erdőnek nevezhető — akkor látunk pár sarjat, mely azonban a sok juh és szarvasmarha által lerágatva, csak úgy tengi életét.

Igaz hogy egyes helyeken, s főleg bükkös, vagy bükkal

elegyes állabok letarolt területein vergődik fel egy-egy nyirfa is, de ennek tenyésztése nem lehet célunk, habár e vidéken nagyobb keresletnek örvend is, s főleg abroncsok készítésére köbölét 10—12 frttal fizetik. De, mert a fanem nem csekély mellékjövedelmet hajthat a jövőben is, még csak fentartható volna, de csak előhasználatul 8—10 éves fordával. Azonban figyelmeztetnünk kell arra, miszerint ez mindig csak mellékszerepet játszik, s a nemes fanemet ki ne szorítsa.

Az egyes községek, a mint ezt az előbbi táblázat igazolja, ritkán rendelkeznek 200 holdat meghaladó erdőterülettel.

Az éghajlat e vidéken szelid és enyhe, ritkán előjövő korai és késői fagyokkal. Az uralkodó szelek az északiak, melyek azonban csak a fő, az ugynevezett Kriványi völgyön bírnak nagyobb erővel és a lombfák tenyésztésére nem nagy befolyást gyakorolnak.

Az altalaj uralkodó kőzete, a zöldkő, mészkő, quarczit és ritkábban a barna vaskő. Az ennek elmálásából keletkezett talaj nem nagy mélységű, de erőteljes üde agyagföld, melyen a tölgy és egyéb fanemek is, kellő gondozás mellett jól tenyésznek.

* * *

A községi erdők csekély kiterjedése, már maga is a sarjerdő gazdaságra utal és kizár minden más üzemmódot, ha a legelő használatot, — melyet szem elől tévesztenünk nem szabad — s mely itt a főhasználatot, jóvedelem tekintetében tetemesen felülmulja: jövőben is fenn akarjuk tartani.

Továbbá: kívánatossá teszi a felujítás egyszerűsítését és ezzel együtt az erdőgazdaságba befektetendő tőke kicsiségét még azon körülmény is, hogy itt a fa ára, daczára annak, hogy jelenleg már nagyobb keresletnek és így nagyobb árnak is örvend, mint ezelőtt néhány évvel, még mindig igen alant

fokon áll. Így például a tölgy haszonfa, helyben az erdőn, köbméterenkint 2—4 frton adatik el, de csak a nagyobb méretek. A hasábos tölgy és bükkfa: 60 krtól 1 frt 10 krig köbméterenkint, míg egyéb tűzifa-osztályok csak igen olcsón értékesíthetők, vagy el sem adhatók; kivéven azon erdőterületeket, melyek közvetlen a vasut mentén területnek el, hol néha jobb árakat is el lehet érni, de melyekben már alig van mit vágni.

A szálerdőüzembeni kezelésnél nagyon csekély kiterjedést nyernének az évi vágások, s a magból nőtt csemete növése lassan halad, s azért a felújított erdőterület hosszabb ideig tilalmazandó, míg a sarjerdőüzemnél 3—6 év múlva legeltetési célra átadható. (Ezen évszám azonban csak a jobb talaju és fiatalabb korban vágott sarjerdőkről szól.)

A vágatásnak sok község erdejében évtizedekig szünetelni kellene s végre, hogy a szálerdő felújítása általában költsége-sebb a sarjerdőnél, azt mindenki tudja. A költségkimélés tehát azon célok egyike, mely után az itteni viszonyok között törekednünk kell s nem fektethetünk nagy tőkét erdőgazdaságunkba ott, hol a befektetett tőke csak kicsiny $\frac{0}{100}$ -ot jövedelmez.

Ha a mondottakat tekintetbe vesszük, ez a sarjerdőüzemet feltételezi, még pedig rövid 30—40 éves fordával. Ezen korban, mint erről az egyes sarjerdők e vidéken tanuszkodnak, a tölgyfa nagy sarjképességgel bír, okszerűen vágatva megfelelő talajon hosszabb vágásforgást is előnnyel kiáll. Hol tehát a talajviszonyok megengedik, az évi vágterén fenntartandó volna, még pedig holdanként 10—15 hagyásfa, melyből az illető község, esetleg felmerülő épületi, vagy más szerszám-faszükségletét fedezné és a hagyásfák fordája, a tűzifa fordájának kétszeresét képezhetné. Ez által a sarjerdő igaz ugyan, hogy

közép erdőüzem jelleget öltene, de különböznék attól, a főfák kicsiny száma által.

Az új sarjerdő megtelepítése magból ültetés útján volna eszközendő, a már meglevő sarjerdőnél pedig, a hiányok volnának az előbb jeleztem módon, avagy csemete és suhánkok ültetése által pótlandók.

A szegényebb erdőtalajon, a tölgy közé talajjavító fánemek, milyenek: a bükk, gyertyán, stb. vagy talajjavító cserjék volnának elegyítendő, nem tévesztvén szem elől, hogy ezen fánemek, mindig csak a czélnak megfelelőleg elegyítessenek, s ne engedjük azokat uralomra vergődni, hanem megfelelő áterdölések által mint előhasználat, ideje korán eltávolíttassanak a felesleges számuak.

Természetes, hogy az évi vágások mindaddig tilalom alatt tartandók, míg ezek a marha szája alul ki nem nőttek, s akkor is előbb juhok, azután csak későbbben engedessék meg a szarvasmarhák általi legeltetés. A kártételek ellen pedig az erdők szigoruan őriztessenek.

Az erdőlegelőhasználat minden tekintetben szabályozandó, még pedig mindenek előtt meghatározandó: mennyi juh- vagy- szarvasmarhának, avagy közösen mindkettőnek, képes az erdő legelőt nyújtani? Mert az esetben, ha mint eddig, a legelő marha felesleges számmal hajtatnék az erdei legelőre, a legelő hiányában még a korosabb fiatalosok is kárt vallanának.

A községek tulajdonában lévő bükkállabok, — miután e fánem sarjerdő üzembeli kezelésre nem igen alkalmas, azonkívül oly csekély mennyiségben van képviselve, hogy azok említése is csaknem felesleges, szintén tölgy sarjerdővé volnának átalakítandók, elegyesen az eddigi fánemmel.

Az évi fahasználatra és annak mikénti felhasználására nézve, bátorodom még a következő megjegyzést tenni.

Eddig ugyanis, kivéve egyes nagyobb eladásokat, az évenként kihasznált famennyiség mindig a lakosok közt osztott fel oly arányban, a mint ez az illetőt megillette.

Ez által a jövedelem elforgácsolódott, s a tulajdonos annak semmi hasznát nem vette, évi szükséglete pedig csak részben sem volt fedezve.

Szerény nézetem szerint az évi fatermés és így az évenként kihasználandó famennyiség készpénzben volna eladandó, akár vidéki vállalkozónak, akár a község lakosainak. Értem pedig a szinfa eladását, míg a rosszabb osztályu tűzifa, galj és selejtfa a község lakosai közt elosztható lenne, mint ez eddig történt. A befolyt pénzösszeg czélszerű felhasználása- és mirefordításáról az előjáróság gondoskodnék. Fedezhetnék ezzel a község rendes kiadásait, például: az adót, a közjegyzői, orvos és a többiek járulékait.

A kihasznált famennyiség illetén haszonra fordítása, nézetem szerint czélszerűbb volna az eddig divónál; de kivitele egyedül és kizárólag csak a községek akaratától függ. De mert mindenütt találatnak józanabb gondolkozó lakosok, hiszem, hogy ezek a mondott módnak megnyerhetők volnának, s az első kísérlet után, már is áldandják ez eszme kivitelét.

Az évenként kihasznált famennyiség illetén módu felhasználásával, az előjáróság s így a községnek is nagyobb pénzösszeg kerülne rendelkezésére, s inkább orvosolhatná bajait.

* *

Az erdők rendszeres kezelése és jókarban tartása, nagyrészt az erdőtisztek és erdővédek mikénti javadalmazásától függ. Mert nagyon természetes, hogy a jól fizetett erdőtiszt vagy erdővéd, teljes testtel s lélekkel csüggend az erdők jó ügyén, abban magát otthon érzi és szeretettel munkálkodik javán; tudja, hogy az erdők létezésétől függ az ő jövője is,

szóval : ebben leli gyönyörét és mindenét. A rosszul fizetett ellenben, csak akkor menend az erdőre, a mikor megjelenése okvetlen szükséges, épen úgy, mint az előbbi cikkemben jelzett kerülőfélék ezt eddig is tették. A mindennapi kenyér mikénti megszerzésének terhei alatt nyögve, vagy egyéb foglalkozást is keresend, vagy a mint erre alkalom nyilik, odább áll és ott hagyja állását, a mi ismét csak kárral lehet összekötve, mert az új tisztnek ismét hosszabb idő kell, míg a helyi viszonyokkal és egyéb, az erdőgazdaságot befolyásoló körülményekkel megismerkedik, avagy végre, hogy tisztéhez illően megélhessen, a helyzet kényteleníti őt, a mások tulajdona iránti tiszteletet elvetni, és más elvnek fog hódolni. *)

Mindezekből világosan kitűnik, hogy csak az esetben fogunk jókarban tartott erdőkkel rendelkezni, csak úgy fog erdőgazdaságunk azon fokra emelkedni, melyen a sokszor kidicsért külföldi, pl. némethoni, vagy a francia áll, ha annak, ki az erdőt tenyészteni, ápolni és védeni van hivatva, existenciáját biztosítjuk. Akkor igen, csak akkor fogják ezek is harsányan hangoztatni Bedő Albert főerdőtanácsos urral : „Tiszteljük az erdőket, mert azok a mi jólétünk előmozdítói”.

Fogassy Gyula,
sen. urad. erdész.

*) Egyetértünk cikkíróval, csak azt kívánnók, ha a vidéki viszonyokat ily alaposan ismerő egyének, mint a milyen cikkíró is, concret javaslattal lépnek föl, miként lehessen ezen igényeknek eleget tenni a községi erdők kezelőjét illetőleg ? Szerk.